

Havslax (Salmo salar L.)

Mina erfarenheter och studier rörande havslaxens vandringar i södra Finlands kusttrakter äro koncentrerade kring förhållandena i vattnen utanför Kymmene Älvs mynningsarmar, främst inom och närmast utanför skärgården i Strömfors och Pyttis socken, mindre i Kymi och Vehkalahti. De hänföra sig då till ett område, där fisket med storrygsja och liknande med botten försedd redskap var förbjuden ända tills den nya fiskeristadagen 1905 trädde i kraft. Man hade nämligen genom dessa skyddsbestämmelser velat förhindra, att ett rovfiske efter lax och sik skulle uppstå utanför och i infartslederna till de för laxstammens och sikbeståndets fortbestånd så viktiga mynningsarmarna Abborrhors, Pyttis och Langinkoski. Dessutom fanns det både kronofisken och enskilda fisken efter lax och sik i dessa forsrika älvgrenar, varför även statsmakten själv hade direkt intresse av att resp. lax- och sikvatten ej blevo utsatta för rovfiske. De viktigaste legala redskapen för fångst av lax och sik i dessa älvgrenar och närmast utanför deras mynningar voro sålunda ända till 1905 not, i någon mån även nät, samt uppe i sjö var forsarna de fasta fiskeverktena och utbyggda speciella strandnotvarp, där den uppför forsens glände fisken plögde völa sig för fortsatt forcering av forsens.

Från kronofiskerierna finnes i Lantbruksstyrelsens arkiv fångststatistik delvis från slutet av 1800-talet för Langinkoski, Siikeseari och Ränninkoski kronofiskerier i Langinkoskigrenen. Dessutom har jag från resp. gamla handlingar skaffat uppgifter av statistisk betydelse, där dylika funnits tillgängliga i privata arkiv, beträffande lax- och sikfångsterna i Abborrhors-grenen av Kymmene Älv. Ytterligare har jag haft tillgängliga både fiskhandlares dagböcker över gjorda inköp och gamla yrkesfiskares anteckningar om fångsterna under en följd av år. Muntliga förfrågningar och samvaron med flere av märkesmännen på lax- och sikfiskets område inom Kymmene Älvs fiskedistrikt har ytterligare hjälpt till att göra det möjligt för mig att få en överblick över laxens och sikens vandringar utanför detta kustavsnitt.

Efter år 1903 vidtog i och med den nye fiskeristadens genomförande ett intensivt fiske med storrysja i skärvården och de stora havsvikarna utanför Kvamsens Elvs mynningar ytterom den nu införda skyddsgränsen 5 km ytterom resp. Elvmynningar. Detta medförde i sin tur, att det urgammle notfisket vid ^{Elvmynningarna och i /} ~~den~~ ^{Årskärrens} ~~utanför~~ ^{Årskärrens} snart nedlades, då det givande och arbetsbesvärande fisket med storrysja i mycket ^{i utsträckt liggande vatten /} stor omfattning omhändertogs den lax och sik, som tidigare utan hinder av fångstredskap i fred fått stiga upp mot Elvmynningarna och de där uppträffade notverpen. På grund av att arrändera fiskevattnen mot en viss del av fångsten (vanligen 1/4 - 1/5) vid fisket med storrysja och nödvändigheten att föra notverpens journaler över fångsterna i de "rysja-fiskeholmar", som flerstyckas bildades efter den nye fiskeristadens genomförande, har såddat många värdefulla uppgifter om fiskets gång och utbyte i dessa vatten för eftervärlden.

Fiskarens erfarenheter inom detta skärvårdsdistrikt har givit vid handen, att laxfisket under vanliga omkärter i Skräförs skärvård i vattnen utanför Storsundet (se kartan s.), d.v.s. inloppet till från Öppas havet till den ca 20 km långa, i riktning S - N sig sträckande Abborrfjärden utanför Abborrförs-grenens mynnig, vanligen är mest givande under veckor fyre och de båda becken efter midsommar, alltså under tiden ungefär från 15 juni till 10 juli. Att detta är fallet kan man avläsa bl.a. ur den gamla fiskarveteranens, f. lotsen J. Thomassons dagbok, som han under fiske på samma platser och med samma antal bragdar förde i arränderna vatten Skräförs Söderbyns västra vatten, om inloppet till Storsundet (se tab. 1.). Under tidiga, varma vårar, såsom t.ex. 1927, kunde det hända, att den flesta laxen masserat kom på 3-4 km N om Storsundet belägna vatten redan i slutet av juni. Ute vid Korstin (Ristissari), ca 15 km SE om Storsundet och vid den ca 4 km norrut därifrån belägna Pyttis-Bagerö (Kausissaari) fick man alltså uppgift "storlax" redan i maj, 3-4 veckor före den egentliga laxtidens början närmast utanför Storsundet.

Genom jämförelse av de data, vilka fiskarena på olika håll inom kustdistriktet anger att deras bästa laxfångster pläga göras under vårfiskesäsongen, kan man tydligt finna, att laxen så småningom söker sig upp till inlopp^{en} till resp. fjärdar närmast utanför Älvmynnningarna. Den avsevärt tidigare fångsttiden för lax vid Ristissari och Pyttis Fagerö omnämndes redan. Också den västerifrån upp mot Kymmene Älv sig sökande laxen" plägs uppträda t.ex. i Pellinge skärgårdsvatten (belägen 30-35 km W om Storsundet) omkring tiden 5-10 juni, där den då ~~vanligt~~ togs i strömningsnoten ^{och} / senare i storryssjorna, ^{när} ~~XX~~ noten krigsekskiftet fick lämna rum för dessa mer ekonomiskt arbetande redskap.

Strömfors laxfiskare räknade åter med att de skulle få kännning av "storlaxen" i sina redskap i närheten av Lövs ca 3 km SW om Storsundet 2-3 dygn efter det att Pernå-fiskarena börjat få lax i ryssjorna vid Orregrund och Aspskär 8-10 km SW om Lövs. Vid holmarna i Storsundet och dess närhet bl.a. Ängisön (Byön) på Pyttis-sidan om Storsundet hade man att vänta laxen 1-2 dygn efter det att den visat sig vid Lövs. Men dessa vandringar i riktning österut i detta kustdistrikt gäller blott under sådana tider under försommaren, ~~XXXX~~ då sydvästliga vindar dominera.

^{följde}
Självfallet ~~XXXX~~ icke laxens vandringar i dessa vatten alla år strikte detta schema. Den resultaterande vindriktningens styrka / tidig eller försenad vår, kunde ~~XXXX~~ förskjuta vandringstiderna i avsevärd grad. Och vid ogynnsamma vindkonstellationer kunde laxfisket trots att lax fanns i havet utanför, slå tillräckligt fel under den egentliga laxfiskesäsongen, men stundom följas av en försenad svävning upp mot Älvmynnningarna.

Så vitt fiskarena, som bedrivit laxfångst i vattnen på bägge sidor Storsundet, kunnat följa med fångsterna och fiskedriften i de östra delarna av Pyttis skärgårdsvatten och laxfisket i Kymmene sockens skärgårdsområde i trakterna utanför Kotka, så syntes laxen vid vindkantring från sydvästliga vindar till sydostliga uppträda tillräckligt

samtidigt i vattnen utanför de olika älwayningarna. Tydligt steg då laxen in mot fastlandet från havet längre ute i Finska Viken, dit den vindarna och av dem alstrade anlönt under inflytande även av de sydvästliga/mot öster riktade ytvattenströmmarna.

Av förfrågningar hos yrkesfiskarna har det framgått, att man inte kunnat iakttaga att laxen vid ostliga vindar skulle ha förflyttat sig längs kusten i riktning västerut med samma regelbundenhet som vid sydvästliga vindar österut.

Måhända ligger förklaringen till denna olikhet i det faktum, att under fiskesäsongen/ sydvästliga vindar/drivar relativt kyligt vatten ~~XXXX~~ tämligen parallellt med Finlands kust mellan ungefär Pellinge och Fredrikshamn, ostliga och / och därav uppkommande avlänkning medan de/sydöstliga vindarna till följd av jordens rotation och luftens uppvärmning vid vindar från det hållet under vår och sommar ^{åt höger} driver uppvärmda ytvattenlager ~~XXXX~~ upp mot finska kusten, vid sydöstliga vindar nästan vinkelrätt mot sydkustens huvudsträckning.

Av det framförda kan i varje händelse den slutsatsen dragas, att laxen under vår och sommar tydligt följer ytströmmen åt i sina vandringar utanför södra Finlands kuster.

Annötas må härvid, att även JÄRVI (1934, 1935) uttalar ^{en} ~~XXX~~ förmodan, att laxen vid sina vandringar i Östersjön, Bottniska viken och Finska viken skulle följa ytvattenlagrens resulterande strömriktning åt och att detta även skulle kunna förklara flere egendomliga företeelser beträffande den allmänna vandringsriktningen hos laxen i Östersjöområdet.

En del detaljer vid fiskedriften bl.a. i Strömfors skärgård bestyrker ytterligare påståendet, att laxen följer ytströmmen åt under sin vandring genom skärgårdsvattnen. De förtjäna därför att här omnämnas.

Av erfarenhet har fiskarna lärt sig, att de bästa vindarna för laxfisket i Strömfors skärgård, alltså vattnen närmast W om Storsunde äro omväxlande, friska vindar från SW, S och SE. Härvid fiska regelbundet de i vindstrand befintliga ryssjorna bäst. Samma erfarenhet hade

men även gjort vid fisket med laxrev på 1890-talet och i början av 1900-talet, då man nyttjade detta fångsätt, så länge ännu ryssjan var ett förbjudet redskap i skärgården utanför Älvmynnningarna.

Vid fisket med laxrevar, där man förankrade revarna med de därå på 3 - 4 meters avstånd första tevsarna och vidbundna krokar och agn - helst storruxen strömning, s.k. "sill" - gjorde man därjämte den intressanta observationen, att dessa med tillhjälp av flöten i ytvattnet fiskande redskap ga v lax nästan enbart på krokar, som voro utsatta nära land. Krokarna, som voro bunda vid revens ut mot fjärden eller havet liggande del, voro nästan regelbundet tomma. Dessa observationer visar ju tydligt, att laxen under vandringsarna i stranden rör sig nära land. Krokfiskets resultat angav även, att storryssjorna med sina 50 - 150 m. långa landarmar, trots att dessa voro bågformigt utsatta i förhållande till strandlinjen, effektivt stängde vägen för den lax, som passerade förbi ryssjeplatserna från resp. förankrade garnredskaps fångande sida. De moderna lax- och sikryssjorna äro nämligen så konstruerade, att de fiska blott från ena sidan (se bild.), vilket även möjliggör dragandet av slutsatser, från vilken sida resp. fisk gått i ryssjan, alltså även dess vandringsriktning. Storryssjor med rak landarm och ingång på båda sidor om landarmens yttre ända fiska ej närmelsevis så bra lax och sik som denna från Österbotten införda storryssje med krokböjd landarm och ingång blott från "inre" sidan.

Att laxfisket var mera givande vid växlande vindar än vid långvariga från samma sida blåsande förklaras därav, att fisken då rörde sig mera i strandvattnen och i olika riktningar, vilket i sin tur gav resp. i distriktet utsatta ryssjor en ökad fiskeintensitet. Vid långvariga vindar från samma håll, passerade fisken en gång för en längre tid av fiskeäsongen resp. fångatplatser. Det var ju då ej sagt att ryssjornas placering var sådan, att man alls hade chanser att få fisk vid nämnda vindriktning, ty blott ryssjorna i lovart strand fiskade lax och sik.

Det ovanstående beträffande fiskarens erfarenheter om laxens vandringar i Strömfors laxfiskevattnen hänför sig till skärgården ytterom Storsundet. Det gällde då både sådan lax, som var på väg upp till Kymmene Älv som sådana fiskar, vilka hörde hemma från andra Älvar och under biten på könsmognad eller under "viloåret" efter leken uppehåll sig i Finska viken nära kusten i vattnen utanför Kymmene Älvs mynnin
gar.

Gå vi nu till förhållandena uppe i Abborrfjärden, den ca 20 km långa fjärden mellan Storsundet i S och Abborrfors i N, där man med fog kan anse att fångad storlax i praktiken nästan uteslutande berörde lax på väg upp till Abborrfors, så inskränker sig erfarenheterna vid storryssjefisket /
na/blott till vattnen ytterom den 5 km långa radien från Älvmynningen utåt, N om denna "skyddsradie" fick man ej nyttja storryssa enligt 1903 års fiskelag.

I någon mån bedrevs det visserligen fiske med "sikkrok", en kombination av från botten till ytan sig sträckande nät, där den egentliga fångande delen utgjordes av tvenne (trenne) med varandra hopbundna nät, utsatta njuformigt kring ändan av landerna och med en vid öppning på vardera sidan ^{även} om denna. Men det var blott vid vackert väder och lugn, som man kunde få lax i dessa redskap. Vid sådana förhållanden kunde fisken med håven tagas upp i båten. Bläste det däremot så gick laxen ofelbart genom de svaga näten, bundna endast av 80 nummers garn och avsedda för sikfiske. En viss ledning gävo dock hålen i näten beträffande den av fisken valda färdriktningen vid utbrytningen ur siknätet.

Inom Abborrfjärden gestaltade sig laxens vandringar något annorlunda än i vattnen utanför Storsundet. Här var det vid plöstlig nordlig vind efter föregående sjövindar, som de bästa fångsterna oftast erhöles. Vid rakt nordlig och nordostlig vind var det fiskarna på Strömfors-sidan om fjärden, som gjorde de bästa fångsterna. Bläste det däremot från NW drog fiskarna på Östra sidan fjärden främsta nyttan av vindförhållandena. Genom att alla dessa storryssjor voro så ut

satta att de kunde fånga fisken endast på utgående ,d.v.s. hade ingången på norra sidan kan man draga den slutsatsen, att fisken rörde sig i vindens riktning och medströms. Att denna förflyttning i vindens riktning skedde relativt snabbt kan man sluta därav, att det blott var under dygnet efter den plötsliga vindkantringen, som de goda fångsterna erhöles. Om de talrika storryssjorna längs stränderna i Abborrfjärden (på kartan s. finnes blott de på Strömorsidan Abborrfjärden nyttjade storryssjorna upptagna) inom ett dygn i så fall fångade bort den mesta laxen och siken, som då hade stigit upp i Abborrfjärden och ännu ej gått upp i Älven eller dess omedelbara närhet, eller om fisken till en del vandrade ut ur Abborrfjärden efter vandringen sederut under det första dygnet med nordlig vind, undandraget sig mitt bedömande. Tydligen rörde det sig dock här om vandringar om många km på ett dygn.

Storryssjefisket i Strömors vatten ytterom Storsundet har för övrigt lämnat intressanta bevis på, att laxen går både med och mot ytströmmen beroende på omständigheterna. Vid havsvindar under maj, juni och juli månader drevs laxen tydligt in mot kusten från havet ,alltså medströms. Ryssjor och revar fiskade då endast i vindstrand och fisken gick in medströms - sålänge det gällde platser, där icke sötvatten från Älvmynningarna i mer eller mindre koncentrerad form under vindens tryck passerade förbi resp. fångstplatser.

Vid ostliga och sydostliga vindar fiskade sålunda de E om Storsundet med ingång från Öster utsatta storryssjorna bra i vindstrand, vid vindar från E och SE/ om Boistö lotsplats (ca 5 km W om/ Men detsamma var även/fallet med ryssjorna väster om Storsundet), trots att de hade ingångarna så ställda, att fisken kunde gå i bragderna blott från väster. Vid sydvästliga vindar åter fiskade ryssjorna väster om Boistö bra i vindstrand med ~~ingångarna~~ möjlighet för fisken att tränga in blott västerifrån i redskapet. Men samtidigt gävo även storryssjorna vid Byön och Långö med ingångarna från Öster lax bra i vindstrand. Förklaringen härtill ligger tydligen i att laxen ute i havsvattnet följde ytströmmen åt ända in emot fastlandet

men när denna ytström av klart havsvatten nådde kontakt med det ut-
under vindtrycket /
med resp. holmar och uddar/passerande mörka, av sött Älvs vatten till
större delen bildade vattenlagret, så kastade laxen om riktning och
i Älvs vattnet /
gick motströms/upp mot Storsundet och sedan vidare upp mot Älvmynnig-
gen.

Dessa lokala uppgifter om laxens vandringar vid olika vindar i Strömfors och Pyttis skärgård har jag av de gamla fiskarveteranerna, f. lotsen J. Thomasson, Strömfors, Söderby samt godsägaren Wald. Udd, Strömfors, Österby samt av Juho Kajander, Pyttis Fagerö, envar med decenniers erfarenheter av fisket i dessa och angränsande vatten.

Samma fiskare och deras yrkeskamrater ha även lämnat mig åskade uppgifter om laxens rörelser längre ute i havet utanför Kymmene Älvs mynningsarmar. Genom att en del av dessa fiskare, bl.a. Eino Kajander från Pyttis, Fagerö fiskat med ryssjor både vid Fagerö och den än nu längre ut i havet liggande Ristinsaari (Korsön) - Öarna äro belägna ca 5 resp. 10 km ytterom den yttre skärgårdsgördeln i Pyttis socken (se kartan s.) och Kajander dessutom nyttjat storryssjor vid fiske vid Långö ~~XXXXXXXXXXXX~~ 6 km WNW om Pyttis-Fagerö och ungefär halvvägs till Storsundet vid inloppet till Abborrfjärden, så har observationerna kunnat göras av samma personer vid fiske på tämligen långt från varandra belägna fiskeplatser. Därjämte fiskade Eino Kajander ett tiotå år med storryssjor även ute vid Långvira ca 10 km SW om Pyttis-Fagerö. och ca 11 km SE om Storsundet.

Samtliga dessa fiskare ha observerat, att om det i senare delen av juni eller i juli månad blåste upp en kraftig vind från NW eller N, så sökte sig huvudkontingenten av den lax, som tidigare vistats i vattnen ute vid dessa holmar i havet, in mot fastlandet och kunde då tagas i ryssjorna även här och var på vägen norrut mot Älvmynnigar-na. Vanligt var dock att de största fångsterne av denna lax i den egentliga skärgårdsfiskezonen närmare Storsundet gick i ryssjorna, fördes än hit än dit i vattnen som följd av av tillfälliga vindkentrin

gar efter de nordliga vindar, som lockat laxen upp mot Finlands syd-
kust.

Denna laxens vandring ute i havet ytterom Kymmene Älvs mynnings-
mot vinden ~~VÄSTVINDEN~~ i ytvattnet /
armar/vid nordliga och nordvästliga vindar kan knappast förklaras på
*stig-
annat sätt än att laxen härvid får kontakt med det i ytlagren söderut
strömmande söta vattnet från trakterna utanför Kymmene Älvs mynnin-
sedan orienterande sig
gar och ~~motströmmar~~ emot strömmen i det söta ytvattnet sö-
ker sig vidare upp mot Älvmynnarna.

Kallelseföreteelser vid Karelska Hålets havskust.

En direkt parallell till denna laxens vandring ^{mot strömmen /} i det av Älvtat-
ten bildade täcklagret ute i havet och på ömse sidor ^{utanför /} ~~Älvmynnarna~~
nes trånga inloppssund från havet vid vindar, som driva vattnet längs
Älv-
kusten, ha vi i förhållandena på Karelska Hålet beträffande havslaxö-
ringen (jmf. C. Segerstråle 1936, s.), då denna skall gå upp till
Åk i Wammeljoki och de många små bäckar, som mynna vid den öppna, ra-
ka kusten utan någon utanför liggande skärgård. Laxringen stiger ej
upp i dessa bäckar, innan riklig nederbörd och friska vindar från
havssidan blåsa, vilket i sin tur mefar, att vattnet från åar och bäc-
ker då drives fram tätt intill stranden, ofta som ett mörkare bälte på
grund av humushalten i bäckvattnet från ovanför liggande kärrmarker.
Och härvid ha de ka relska fiskarena på grund av gammalörfarenhet
lärt sig, att de nät som läggas i det av Älv- eller bäckvatten över-
spolade strandvattnet - alltså ^{lä} om ~~Älvmynnarna~~ sötvattenutflödets
där-
mynning - fiska vida bättre än de nät, som läggas på lovart side om.
från
~~Karelska Hålets havskust~~. Havsvindarna, mest sydöst, förde så-
lunda havslaxöringarna med ytvattenströmmen in mot land, där de då möt-
te sötvatten från närmaste bäck eller å. Och i detta smala bälte av
sötvatten längs land, bildligt talat jämförbart med en å i strandvatt-
net med fastlandsstranden som ena strand och havsvattnet som den andra
sökte sig sedan laxöringarna vidare upp till resp. lekbäckar och åar.
Vid svaga vindar var fisket i regel betydligt sämre., tydligen sammanhö-
rande med en långsammare ansamling av laxöringen mot kusten och sämre

orienteringsförmåga i strandzonen i vattnen lä om resp. sötvattenutflöde. Strömhastigheten nära stranden blev i så fall sämre och spridde sig sötvattnet förröver vidare sträckor, än om det vid rikligare nederbörd och stark vind pressades in mot stranden.

Det synes mig vara denna uppdelning på tvenne olika huvudfaser i uppvandringen hos laxfiskens mot lekälvarna och -bäckarna, som förorsakat att så divergerande uppfattningar hysts/och ^(jmf. Scheuring, 1928) ~~hå~~ ännu hysas be-
träffande laxfiskens vandringsart på vägen upp till lekplatserna. Man har synbarligen ej beaktat/^{både} den delvis passiva förflyttningen i yt-
tenlagren med rådande ytströmmar ute till havs, och den aktiva mot yt-
vattnets strömriktning riktade förflyttningen i det från sötvattenut-
flöden härstammande sötvattenskiktet .

Synbarligen har vår frejåade laxkännare, framlidne dr. Osc. Nordqvist, ej tagit med i beräkningen även vindstyrkan, då han genom att räknantalet dygn med viss vindriktning försökte få fram vissa typiska laxvindar för de olika älvarna i Finland och norra Sveriges älvar (Osc. Nordqvist, 1905.) Han uppger i sitt arbete av 1905 att han icke kunnat bekräfta fiskerens påstående, att laxen gick mot vinden ute i havet utanför Älvmynningarna och att laxen för rikligt uppsteg krävde en särskild, för varje Älv typisk "laxvind" av bestämd riktning. Kustens konfiguration kunde lätt medföra, att hård vind ett par dygn å rad från givet håll verkade mycket starkare på laxens uppgång än en hel veckas vind från annat håll. Att lägga antalet dagar med viss vind under de båda före årets första goda laxfångst ~~tider~~ i resp Älv ~~Konkurrens~~ under en följd av år som grund för bedömning av frågan om vindens inverkan på laxens uppgång i floderna, är därför icke ändamålsenlig, såvida man icke tar vindstyrkan med i beräkningen och vindförhållandena även under tiden närmast före nämnda dagar med i beräkningen.

För övrigt måste ju även avståndet från resp. laxfiskeplats i Älven och den naturliga uppehållsplatsen för laxen under olika år under vandrings-
tetiden utanför Älvmynningarna ävensom vandringshastigheten hos "stig-

laxen vid olika vind och väderlek vara bekant, innar man av tabeller över vindriktningen under dagarna före god laxfångst i älvarna bedömer vindens inverkan på laxens vandring upp mot lekplatserna från vatten utanför älvmyningarna.

I mångt och mycket måste man synbarligen giva Gisler (1751) rätt i hans uppfattning rörande vindens inverkan på laxens ^{vandring} ~~fångst~~ upp mot älvarna och in i dessa, sådan denna uppfattning framträder i hans verk "Rön om Laxens Natur och Fiskande i de Norrländska Älvarna".

Laxens sämningom skeende uppvandring mot lekplatserna.
i statistisk belysning.

Såsom man av tab. och bild s. tydligt kan avläsa, försiggår under fiskesäsongen en tydlig, sämningom skeende uppvandring inom laxbeståndet emot älvmyningarna. I Strömfors Söderby yttre vatten W om Boistå (se kartan s.) har laxfångsten enligt fiskar J. Thomassons fiskejournal (jmf. s.) under åren 1928 - 1937 (1930 saknas) med 4 storryssjor och fläsk på samma platser under dessa år varit bäst under tiden från medlet av juni till medlet av juli med den största fångsten oftast i början av juli.

Wald. Udd, som fiskade ~~IXXXXXX~~ Storsundet hade sin bästa laxtid något senare under säsongen. I maj hade Thomasson vanligen redan fått något lax - till stor del havslaxöring enligt Thomassons mådelande, medan Udd den tiden ännu förgäves väntade på lax i storryssjorna i Storsundet.

I vattnen närmast utanför älvmyningarna uppträdde laxen vanligen först närmare midsommaren. Sälunda erhöles enligt en gammal fångstatistik för Kogenpört skifteslag vid notdäkt i Sandnäs fjärd (se kartan s.) under åren 1898-1900 de egentliga laxfångsterna vid inloppet till Pyttis-grenen av Kymene Älv först i juli månad med en mindre kvantitet redan i slutet av juni månad. I augusti månad var laxfångsterna så små, att man därav kan sluta, att de flesta laxarna redan passerat vidare upp i älven till forsarna högre upp i älvgrenen.

~~XXXXXXXX~~ De bästa fångsterna i Langihkoski kronofiskerier helt

fiskeplats i Sandnäs F.
/ och ca 14 km öster om Mogenpört-bornas not-
nära mynningen av Kymmene älv omedelbart W om Kotka stad/gjordes även
i juli månad enligt Osc. Nordqvist(1905). Han ~~XX~~ uppger den 19 juli ve-
uuder de
ra den tid, då ~~XXXXXX~~ för hans statistik disponibla åren
bästa
de ~~XXXX~~fångsterna gjordes i Langinkoski. Erfarenheterna från notfis-
ket utanför Pyttis-grenens mynning och Langinkoski kronofisken täcka
sålunda varandra väl. De påvisa även det intressanta faktum, att topp-
älvrens-
punkten i laxfisket i Kymmene älvs laxfiske i själva ~~XXXX~~myningarna
uppträdde ett par veckor efter det vårfloden i Kymmene älv nått sin
kulmen i början av juli.

I förbigående må även här omnämnas några iakttagelser av laxfiska-
rens beträffande den utlekta laxens förekomst i vattnen utanför Kymme-
ne älvs mynningar. Ute vid de yttersta holmarna i Pyttis skärgård er-
(se bild. s.)
höll man vanligen mager "vraklax" i maj månad, i mindre skala i juni må-
nad och ytterst sällan mera i början av juli. Senare på sommaren såg
man ej mera av dessa utmagra individer i Pyttis laxfiskares vatten.
Enligt J. Thomasson fick man mager "vraklax" blott i maj månad i vatt-
nen närmast utanför Storsundet. I "vrakhuset" vid Strömfors bruk uppger
gamla fiskare, att vraklaxarna vanligen ~~XXXX~~ fångades i

Om dessa uthungrade laxar ~~XXXXXX~~ sedan tillbragte "viloåret" ute
i Finska Viken och de östligaste delarna av Östersjön, som Järvi (1934)
eller under vidare vandringar inom Östersjöbäckenet /
förmodar/innan de överlevande av dessa laxar med en lek bakom sig -
jorde
dessa utg~~XXX~~ enligt Järvi(1938) ca 10% av samtliga leklaxar under resp.

undersökningsår beträffande beståndet hennahörande i Kymmene älv -
kan blott omfattande märkningar av ~~XXXXXXXXXXXX~~ lax, som redan
lekt definitivt avgöra. Men den frågan torde med sannolikhet aldrig
bliva utredd, sedan Kymmene älvs ~~XX~~ egen laxstam praktiskt taget upp-
fors-
hört att existera ~~XXX~~ efter alla överbyggnader och förstörelser av
laxens naturliga lekplatser i ~~XXX~~ förening med vattnets förorening
i Kymmene älv.

La xvandringarna under säsongen 1937

Vad laxens uppgång i Kymmene älv sommaren 1937 beträffar, så var den

lax-
förhållandena under fiskesäsongen 1937.

Vad laxens uppgång i Kymmene älv år 1937 beträffar, så var den av märkelig art såväl beträffande uppgångstiden som den allmänna tillgången på lax. Den sista laxen under vårsäsongen erhöll sålunda Thomasson mid sommartiden och därefter var det absolut slut med laxen i hans fiskesvatten. Totalfångsten ~~XXX~~ för Thomasson utgjorde blott 176 kg det år ^{a v lax} dr. s. knappt 50% av medeltalet för åren 1928-1935. Året förut hade lax fisket för Thomasson varit ännu sämre blott 133 kg mot medeltalet 367 kg för perioden 1928-1935. Även 1936 slutadelaxfisket tidigt, redan i medlet av juli.

Granske vi statistiken för laxfångsterna i Langinkoski, sådana de angivas i Järvis arbete av år 1948, så finna vi att totala laxfångsten i Sikesaari & Ränninkoski så ut Langinkoski fiskerier för år 1937 utgjorde blott 70 laxar emot i medeltal ~~XXX~~ 313 (119 - 586) under perioden 1930 - 1936 (och 1938 blott 56 laxar).

Även i skärgården utanför Kotka var laxfisket sällsynt dåligt 1937. Som bevis härpå kan nämnas, att Evert Mussalo, en känd storfiskare i vattnen utanför Kotka på Langinkoski-sidan, fick blott två laxar i 12 storryssjor före midsommar ren och ingen lax alls under de båda veckorna efter midsommar, då det bästa fisket plögade gå av stapeln i vattnen mellan Mussalo och Kotka stad utanför Langinkoski.

Också i Pyttis skärgård var det utomordentligt skrant med laxtillgången under fiskesäsongen 1937. I Hinkesböle yttre vatten (se kartan s.

), där österbottningen Enholm jämte kamrater fiskade med 8 storryssjor i ett annars som särskilt gott ansett laxfiskevattnen (arrendesumman 7.300 fmk per år vittnar därom), erhöles nämligen blott 12 laxar över 5 kg under hela fiskesäsongen. Huru skrant detta laxfiske var emot tidigare goda laxfiskeår framgår däruv, att man år 1922 enbart i den vid Byön utsatta östligaste på kartan inritade ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ storryssjan fick lax för över 22.000 fmk under säsongen efter midsommar. Räkna man en medelvikt på ca 8 kg per lax och ett medelpris på 25 fmk per kg den tiden, så skulle i så fall ca 100 laxar fiskats enbart i denna ryssja, en utpräglat ^{utsatt på} utpräglad

laxfiskeplats. Annan fisk erhålls där blott i ringa skala enligt Thomassons uppgift, som fiskade på deans plats under åren 1904-1910, då han hade Hinkaböle vatten arrenderat.

Genom tillståndsöfverlåtelser av resp. fiskare har jag fått del av deras inkomster vid fisket under perioden 1930-1938 i resp. vatten i Strömfors och Pyttis utanför Storsundet. Tab. visar dessa ^{fångst-siffror /} samt därjämte en sammanställning av antalet laxar, som fångats i Langinkoski-ärenden av Kymmene Älv i Langinkoski samt Siikasaari & Ränninkoski fiskerier under motsvarande år (enl. Järvi 1948)

Tabb Bruttoinkomsterna vid storryssjefiske i Strömfors och Pyttis skärgård under åren 1930 - 1938 för 4 kända skriftliga ryssjefiskare - jämte en förteckning öfver antalet laxar, fångade under motsvarande år i Langinkoski o. Siikasaari & Ränninkoski kronofiskerier.

År	Thomasson (4 ryssjor) mk	Aho (4 ryssjor) mk	Dyring (4 ryssjor) mk	Enholm & Co (8 ryssjor) mk	Stycketal lax, fångade i Langinkoski o. Siikasaaren & Ränninkoski fiske
1930	-	-	-	22.000	261
1931	14.292	-	-	17.000	431
1932	13.699	-	-	15.000	536
1933	16.732	20.000	8.500	25.000	119
1934	15.234	20.000	9.400	21.000	247
1935	12.279	9.500	66250	13.000	269
1936	10.279	18.700	5.750	12.000	310
1937	6.553	5.963	5.500	6.200	70
1938	6.800	4.000	4.085	intet fiske!	53

Genom att det här gäller samma fiskare med fiske i samma vatten och med samma antal storryssjor under de olika åren, har denna statistisk sitt betydande värde för jämförelser mellan fiskets utbyte under olika år i dess sa vatten.

Tydligt framstår att året 1937 varit ett mycket dåligt fiskeår. För de fiskare, vilka i betydande mån vid sitt fiske äro beroende av sik- och laxfiskets utbyte, gestaltade sig året 1937 direkt förlustbringande, då det

efter arrandets erläggande icke återstod nog medel att avlöna hjälpkrafter och betala alla de utgifter fisket i övrigt var förenat med. Någon möjlighet att avsätta sedvanligt bloop för amortering av bragdkapitalet fanns ännu mindre. Därför upphörde även den gamla fiskarvetenskapen Anholmed sitt fiske i ~~KERNA~~^{Hinkaböle} vatten och ingen ville sedan ropa in det för fisket följande år.

Orsaken till att laxfisket gav ett så sällsynt dåligt utbyte beträffande den lax, som sökte sig mot Älvmynnigarna i Strömfors, Pyttis och Kymmene sockens skärgård, synes mig främst bero på tvänne omständigheter.

den tidiga våren /
Väderleken under ~~KERNA~~ / och sommaren med de inhållande östliga vindarna förde tidigare än vanligt lax upp mot uppgångsplatserna i nämnda kustdistrikt. Därefter följde en längre tid med ett ovanligt varmt, mot kusten uppdymt ytvattensskikt, som förblev liggande som ett sällsynt varmt och därför även med mindre syre än vanligt berrigt täcklager utaför ^{/Ända in på hösten /} ~~KERNA~~ kusten. Det förekom ej en enda gång under hela den egentliga uppgångstiden för lax, att starkare vindar från SW, W eller NW skulle ha skjutit undan detta varma ytlager med tydföljande av kylning av vattnet och skepande av kontaktmöjligheter mellan laxen i havet längre ut och Älvsvattnet i Kymmene Älv. Först ~~KERNA~~ på hösten uppger man ett en del lax sökte sig mot Älvmynnigarna, sedan konstellationen helt förändrats efter den stormiga perioden med växlande vindar i början av september och det tjocka täcklagret med varmt vatten framför kusten i Syd-Finland skingrats och utspäts med kyligare havsvatten.

Fiskarens erfarenheter från gångna tider har gott vid handen, att långvariga östliga vindar utan avbrott under sommaren ger ett svagt utbyte vid ryssfisket. Man har märkt att fisken i allmänhet söker sig längre ut mot havet vid dylika förhållanden. Och särskilt lax- och sikfisket har därav lidit.

Men det fanns tydligen även en annan viktig faktor som i detta fall minskade lax- och sikfiskarens fångstförmågor vid utöver

det, som de otjänliga vindarna under den viktigaste laxfisketiden för
orsakade, nämligen nedgången i bestånd~~EN~~^{det} av lax och sik, som tillhörde
Kymmene älvs eget fiskebestånd. Överstängningen av Abborrhorsgrenen av
Kymmene älv med en 11 m hög spärrdam, som definitivt från och med som
maren 1931 avstängde lax och sik från uppgång till de gamla lekplat-
serna i den västligaste grenen av Kymmene älv och omvandlade lekplat-
ser och yngeluppvärtlokaler till stora lugnvatten, måste ju föra ka-
tastrofala verkningar med sig för ~~ENEN~~ den del av älvens lax- och
sikbestånd, som tidigare här i Abborrhorsgrenens forsar årligen fått
sitt tillskott av nya individ på de naturliga lekplatserna. Uppmonter-
ingen av en fisktrappa (se bild.) med fiskhiss, vilka laxen och
siken vägrade att godkänna för transport över kraftverksdammen vid
Abborrhors, medförde en total ^{nästan} förintelse av återväxtmöjligheterna in-
om lax- och sikbeståndet i denna älvgren. Och ehuru efter några års
experimenterande och vidtagna ombyggnader lax i en mycket blygsam
skala verkligen åkte hiss över spärrdammen - kanske 1/10 av den lax-
mängd, som före avstängningen gick upp för Abborrhors-grenen - så var
lugnvattenbildningen högre upp i älven på de gamla forsarnas plats
dock av en så ödesdigrig verkan, att ^{fisk} laxbeståndets sags kunde enses
vara all, såvida ej effektivare ~~ENKÄRRE~~ åtgärder vidtogos för
som motvikt mot skadegörelsen /
att öka ut beståndet av dessa forsgående ädelfiskars. Man kan nämli-
gen ej tänka sig, att lax, laxöring och sik skulle ha kunnat i större
omfattning utnyttja den konstgjorda forsbädden nedan om turbinerna i
den nya i berget insprängda utloppsfåran för Abborrhors-grenens vat-
ten. Dels var denna ~~EN~~ av ringa längd och så nnolikt utan sådant bot-
ten, som laxynglet behövde ~~ENEN~~ som skydd under sin späda ungdom
sa ut under de i regel två tillväxtperioder, det enligt Järvis (1935)
undersökningar tillbragte i Kymmene älv före havsvistelsen. Därjämte
växlade strömstyrkan i älven nedan om turbinerna utomordentligt starkt
såväl under dygnets lopp som från dygn till dygn beroende på kraftför-
brukningens olika behov. Även detta måste ytterligt menligt inverka på
de på rom och yngel, som eventuellt uppstått ur rom, som lagts på älv-

totten.

Katastrofalt för lax- och sikstammen i Abborrfors-gre-
nen av Kymene Älv var även det i stor skala bedrivna olovliga fisket
nedanom kraftverksdammen, där lax och sik i enligt uppgift stora
stim samlades under sökande efter en lämplig uppfartled till lek-
platserna högre upp i älven. Först lär anhopningen av denna "stig-
fisk" ha förekommit omedelbart nedanför mynningen av den konstgjor-
da fiskvägen på västra sidan om själva kraftverket, där det då var
lätt att fånga denna fisk med allsköns redskap. Man uppger att t.o.
m. sprängämnen härvid nyttjades. De första åren syntes dylika stora
mängder "stignfisk" på denna plats, men de försvunno snart från vattnen
nedanom kraftverket, liksom från fiskarens ryssor i Abborrfjärden

Samtliga ovan angivna orsaker ha bidragit till att förhindra
uppkomsten av ett nytt laxläkte ånder åren efter Abborrfors-gre-
nens överstängning. 1930 på hösten gick den sista kontingenten lek
lax uppförbi Abborrfors och 1931 passerade sista gången utan nå-
got hinder laxungar ned för Abborrfors, innan på sommaran spärrdam-
men trädde i funktion. Årsklassen 1930/1931 var sålunda den sista,
som alla hade någon möjlighet att påverka laxfångsterna, då denna
årsklass om 4-6 år återvände för uppgång till lek i sin gamla lek-
Älv (jmf. Järvi 1933 s. 72, 1948 s. 44). Det fanns sålunda ytterligt
såd utsikter för att någon "Abborrfors-lax" mera skulle stiga upp
till lekplatserna under laxfiske säsongen 1937 och ännu mindre 1938
De i tabe. synliga dåliga fångstresultaten både vid fisket med
ryssor utanför Abborrfors-gre-
nen av Kymene Älv och i Langinkoski
Äro till stor del tillräde just av denna laxstammens uteblivna ny-
rekrytering inom den dåvarande antagligen viktigaste av Kymene
Älvs som ~~lämpliga~~ lekplatser för laxen fungerande Älvgrener.
Det var därför ej heller att förvänta Langinkoski gamla kronofis-
karier med resultatet 70 laxar 1937, 57 laxar 1938 och 17 laxar 1939
befanns vara oräntabelt och därför nedlades. För många yrkesfiskare
med storryssa gick det även på samma sätt, då laxen och till stor

Även sikken utblev som bytte under fiskesäsongen. De hade i många fall utgjort huvudparten av den del av inkomsten, som översköt de årligen återkommande regelbundna utgifterna vid storrysaffisket, och vilka voro praktiskt taget lika stora, oberoende av om det kom mer eller mindre fullständiga eller mindre fisk. Lax- och sikkes mens/försvinnande från detta kust område med dess gamla stråkvägar för lekfisken på väg upp mot Kymmene Älv utgjorde följaktligen ett hårt slag för den fiskeidkande befolkningen och även för vattenägarna, som tidigare åtnjutit icke obetydliga inkomster av resp. fiskevattnen/ arrenden eller mot del i fångsten utgivna fiskerättigheter.

En förfrågan hos de viktigaste laxuppköparerna i Kotke lämnade emellertid det resultatet, att det totala utbytet av laxfisket inom deras uppköpsdistrikt - dit hörde även de yttersta bärna ute i havet 15 - 30 km S om Kotke, i någon mån även utbarna i Finska Viken- under åren 1937 och 1938 visserligen var dåligt, men ingalunda så skräligt, som man av angivna fångstdata från Strömfors skärgård samt och Pyttis uppgifterna från Langinkoski kunde sluta (tab. a.).

Förklaringen till detta ligger tydligen däri, att laxfångsterna ytterom Kotke / såsom även under andra år / längre ut i havet/1937 och 1938/ omfattade även fisk, som tillhörde andra älvers laxbestånd på södra sidan Finska viken, och vilka laxer under sin första havstid, innan den första uppgången till leken, eller under vilcåret efter första leken uppehållit sig i dessa vatten. Nedgången i Kymmene Älvs eget laxbestånd kom därför ej att i så hög grad kunna påverka det totala fiskeutbytet inom det ~~Kotke~~ område, som man vanligen hänfört till Kymmene Älvs fiskedistrikt.

Curt Segerstråle

27.1.1951.